

KUJIFUNZA BIBLIA III

Kujifunza Biblia Kimatendo III: Muhtasari

Maelezo mafupi —

DARASA #1:

- I. Utangulizi ya Mafunzo.
- II. Ufupi na msingi wa Malachi.
- III. Sehemu #1: Mal 1:1-5.

DARASA #2:

- III. Sehemu #1: (Inaend'a.)
- IV. Sehemu #2: Mal 1:6-14.

DARASA #3:

- IV. Sehemu #2: (Inaend'a.)

DARASA #4:

- IV. Sehemu #2: (Inaend'a.)
- V. Sehemu #3: Mal 2:1-9.

DARASA #5:

- V. Sehemu #3: (Inaend'a.)
- VI. Sehemu #4: Mal 2:10-16.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi —

Kujifunza Biblia Kimatendo III: Mtihani

Kujifunza Biblia Kimatendo (kiakili) haina mutihani kama mafunzo nyingine. Wakati wa mtihani inatumika kufanya huo manzo kwa matendo .

Kwa hi "kujifunza Biblia kimatendo, "mutihani inaendelea kutazamia kujichunga, na pia swali kitafsiri pia inaulizwa. Mwanafunzi anapewa mandiko, basi anapewa wakati ya towa inaono zakona maswali. Mwanafunzi anaitajika atowe maono na maswali kitafisiri zake saba. Maono zake na maswali zita chungwa kulingana na umuhimu, mtazamo kindani. na jinsi gani ilivyo eleweka. e.t.c

KUJIFUNZA BIBLIA III

Utangulizi wa Masomo:

Masomo yanayo hitajika:

Utangulizi wa masomo ya Biblia: Masomo ya Biblia kimazoezi I, II.

Hii ni sehemu ya III ya Biblia kimazoezi inayo fuata utangulizi wa masomo ya Biblia. Mwandamano umewekwa kwenye vifaa vilivyo fundishwa katika masomo hayo.

Tuta tumia kufahamu kwetu kwa hali ya juu katika masomo ya Biblia kwa kujifunza kitabu cha Malachi. Katika masomo kwenye wa Filipo, tumesha jizoeza kile tulicho jifunza katika "utangulizi wa masomo" Sasa tunataka kuendelea kujifunza na kuenea katika uwezo wetu kuua kusoma Biblia.

Maelezo mafupi —

Jinsi ya masomo hayo.

Tutasoma Malachi 1:1-2:16. Kutakuwa na sehemu tatu:

- 1) **Kichwa na kujianda** (1:1-5).
- 2) **Dhambi ya kohani** (1:6-14).
- 3) **Kuadilisha na hukumu ya makohani** (2:1-9).
- 4) **Kutokua mwaminifu na unafiki ya watu** (2:10-16).

Kila sehemu itakuwa na nafasi tatu za kujifunza:

- 1) Majifunza ya umbo (hii ni pamoja na njia inayo tuongoza kutoka maono kuelekea mafafanuzi hadi matumizi).

Tuta lenga kwenye mafafanusi katika somo hili na kukubali huru nyingi (kuliko masomo ya mbili ya kwanza ya kujifunza Biblia kimatendo) kuenda nje ya kitabu cha Malachi ku jibu maswali yetu ya kifafanusi. Tutakuwa pia na umbo mdogo (kuliko masomo mbili ya kwanza) kwenye jinsi. Tunavyo panga sehemu hii.

Tutafanya masomo ya maneno (ikilutajika) ndani ya sehemu hii.

(ina endelea katika ukurasa ufuatao)

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- 2) Mipango ya muundo (Inta fumba unyororo ya uhusiano kati ya sehemu kwa kila sehemu).

3) Mwisho (Hi itausu: Pointi za mwisho na fikirioza mwisho ya sentensi enayo fafaua mandiko; na kichwa tatu ama nne za neno yenye na kushika lengo ya mandiko).
- ***Taz: Tuta tumia New American Standard Bible kwa masomo yetu.

II. Mipango na msingi ya malachi.

A. Mipango kwa upana ya Malachi.

Mipango kwa upana efatao ya Malachi enatumiwa kupanga sehemu ya hi mafunzo na sehemu ya "kujifunza Bibilia kimatendo IV":

1. Kichwa na kujianda (Mal 1:1-5).

2. Kuto kuamini na unafiki ya Isreali inakemewa (Mal 1:6-2:16).

a. Kuto kuamini na unafiki ya makohani (Mal 1:6-2:9).

1) Dhambi ya makohani (Mal 1:6-14).

2) Uadilisho na hukumu ya makohani (Mal 2:1-9).

b. Kuto kuamini na unafikiya watu (Mal 2:10-16).

3. Kuja kwa Bwana enatangazwa (Mal 2:17-4:6).

a. Sababu ya kuja kwake: kutakasa (Mal 2:17-3:6).

b. Itikio bora kwa kuja kwake: Toba (Mal 3:7-4:3).

c. Matangazo ki serikali (Mal 4:4-6).

KUJIFUNZA BIBLIA III

B. Musingi ya kitabu cha Malachi.

Maelezo mafupi —

1. Hali ya msingi.

a. Kitabu cha Malachi enatoa upendo ya Mungu alio nao kwa watu wake engawaje hawakubali.

b. Hali magamu iliongoza watu wa Mungu kugeuka kinyume yake. Shida yao ilikua kuwudhika na kuto vumilia. Tumaini na ilioko (ukweli) vilikua vitu viwili tofauti.

1) Kisha kuhamishwa, wa Isreali wali anza kutazama na tumaini kwa tabiri za messia elio nenwa na manabi.

a) Kutakua na wakati ya kutoa matundo kwa dongo (Ez 34:26-30).

b) Watu wata za matunda (Is 54:1-3).

c) Mataifa pia ita za matunda (Jer 23:5, 6).

d) Hata ulimwengu ita za matunda (Is 49:22, 23).

2) Bali ukweli haikuambatana na hi mategemeo. Kulikua na:

a) Ukosefu wa uuwa wakati nyingi (Mal 3:10).

b) Utawala ya wapasia (Mal 1:8).

c) Watu walikua wachache Israeli.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi —

- 2. Msingi ki Historia.
  - a. Kitabu iliandikwa kama 460 kabla Yesu.
  - b. Uhamisho ya wayahudi kwa wababiloni yenye ilianzwa kwa 586 ilikwisha miaka 75 mapema.
    - 1) Tayari hekalu ilikuwa yasha jengwa. Hali ya tolewo yalikuwa kwa matendo.
    - 2) Kujua sheria (jinsi ili zungumzwa na Ezra) ilikua wazi.
  - c. Kulikua wakati wa kulinda kinyume ya wakati ya ubadiliko kubwa sana.
  - d. Wadomi wamekuwa waki endelea kinyume ya wayahudi tangu kushindwa kwa 586 kabla kuja kwa Yesu.

KUJIFUNZA BIBLIA III

III. Sehemu #1: Kichwa na kujianda (1:1-5).

Maelezo mafupi —

A. Kujifunza muundo ya sehemu #1.

1. Mstari 1.

a. Hi mstari hutumika kama kichwa cha kitabu.

b. Jibu swali tatu.

1) Kitabu ni ya haina gani?

a) Ni **“MWAGUZI YA MANENO YA MUNGU.”**

b) Neno **"MWAGUZI"** enamanisha nini?

(1) Neno kiyumani ya **“MWAGUZI”** ni wakati ya ajabu. Ingeatafisiriwa kama **“MUZIGO”**. Neno enatumiwa mara 27 kwa Agano jipya. Mara 25 enapatikana ekizungumzia hukumu enayo kuja.

(2) Tukitia pamoja **“MWAGUZI”** na **“NENO”** tuta linganisha Zach 9:1 na 12:1 kuona jinsi kuna hukumu enayo kija.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- 2) Kitabu imeandikwa nani?
  - a) Kwa walsraeli.
  - b) **Ni kina nani na walsraeli?**
    - (1) Kwa ina andikwa, wakati imepitwa na pia vigumu kutofautishwa kati ya wayahudia na walsraeli. Makabila kumi ya kasikazini elioitwa Israeli ilianza kupoteza utambulisho yao.
    - (2) Wamekua wame hanishwa kwa wa siya na tayari wameanza kuolewa na hao watu wa kasikazini. Hi badaye matokeo ni watu wasamaria. Yani sasa "walsraeli" hutimika kama neno moja ya watu wayahudi.
- 3) Nani alie andika kitabu hicho?
  - a) Ili andikwa na (kupitia) Malachi.
  - b) **Malachi ni nani?**
    - (1) Malachi alikua moja wapo manabi wa Agano ya kale.
    - (2) Neno “**MALACHI**” Inamanisha “**MUJUMBE WANGU.**”
- 2. Musitari 2.
  - a. Haraka tuna ona jinsi ya ki nabii (asemavyo Bwana”).
  - b. Pia tunatazama jinsi ya kuandika etakao tumika kwa kitabu cha Malachi (lakini unasema; Imefuatwa na swali ya kuto kuamini Imefuatwa na itikio kutoka kwa Bwana).

KUJIFUNZA BIBLIA III

- c. Pia tuna ona kwamba eti maneno za kwanza za Bwana zilikuwa **“NIMEKU PENDA”** (Ana manisha uliliwapenda, na bado nawa penda sasa) Haya maneno humpa anae soma kitabu kuelewa yaliomo kwa kitabo.

1) Mungu anazungumza.

2) Watu wake hufanya kinyume.

3) Neno **“BALI”** enaonyesha mwanzo ya linganisho.

a) Mungu anawambia watu wake eti anawapenda, **“BALI”** kuitika kwao ina onyesha eti hawa mini.

b) Neno ya Mungu enatiwa kwa ulinganisho na ya watu wake. Hi tunaiona kwa kitabo nzima.

- d. Tuna ona linganisho ingine jinsi Mungu ana itikia (ona neno **“TENA”**).

1) Linganisho ni kati ya Yakobo na Hesau na ena onyesha upendo wa Mungu kwa Israeli.

2) Linganisho ni Imara sana Esau hakukuwa tuu ndugu ya Yakobo bali walikuwa mapacha alie zaliwa kwanza. Hapa tuna ona mkazo kwa maneno.

- e. Shida tulio nayo hapa kwa mandiko ni kwamba Mungu ana onyesha bisho kuonyesha upendo wake kwa waesraeli. Hanna kipimo, ama kikwaso kwa upendo wa Mungu. Tunasoma: **“NIMEPENDA YAKOBO.”**

Maelezo mafupi —

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- f. Sasa Mungu anapenda (chagua) Yakobo kwa gharana ya Esau?
- 1) Kwanza tuonyeshe mawazo ya "kupenda" na "kuchagua ena ambatana. Soma kumb” 7:6, 7. Tazama jinsi mst. 7 “**TIA UPENDO WAKE JUU YAKO**” na “**KUKU CHAGUA** ” tumika kwa ubadilisho.
  - 2) Chapili pia tuwe na mkazo kwamba Mungu lakuchagua (penda) Isreali kwa chochote walio tenda zaidi ya wengine, bali aliwachagua kwa sababu mbili tuu:
    - a) Kwakua aliwapenda tuu (Kumb 7:8), Ni cha maana kutaza hio neno).
    - b) Kwakua alitaka kulinda agano yake na Abrahamu (Kumb7:8).
  - 3) Cha tatu, tuone eliomo kwa Agano ya Abrahamu. Soma Mz 12:1-3. Ona jinsi kuna sehemu mbili ya agano. Sehemu moja ni jinsi Mungu atawabariki Abrahamu, na ingine ni jinsi atabariki mataifa (kumbuka esau alikuwa moja wapo mataifa).
    - a) Abraham hakuchaguliwa kwa garama ya mataifa wengine. Hakuchaguwa Abrahamu ndipo awache wengine, bali alimu chagua ndipo wengine wawemu.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi —

b) Mungu akisema eti alipenda (chagua) Yakobo, a haimanishi alikata Esau. Inamanisha hakuchagua Esau. Bali Esau haondolewi, Awepo kulina chaguo ya Israeli. Mungu ana mpango ya kufikia mataifa yote kupitia Israeli.

(1) Ukweli yakuchaguliwa esi eleweke kua kuondolewa ya wengine. Eleweke kwa kuingiza wengine.

(2) Tutie mkazo kwa shuguli kwa kuchaguliwa kama kwa faida ya kuchaguliwa. Hi ndio hoja ya ujumbe ya hiki kitabu cha Malachi.

3. Mistari 3.

a. Muundo ya hi mistari ni mafuatano kutoka kwa upana mpaka halisi. **“NIME CHUKIA”** (kwa wengi) kuelekeza kwa **“NIMEFANYA”** (halisi).

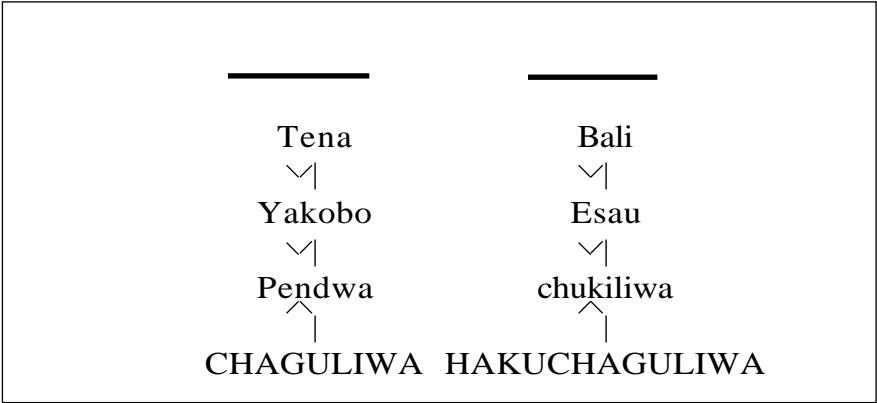
1) Tuone kwamba sababu halisi ya Mungu kuchukia Esau sio matokeo pia Mungu kuchukia wengine. Mungu hakuchukia Esau (Edom). Edom wakana Mungu kwakukata Israeli Edom walikana waesraeli tangu wakati ya kuhamishwa).

2) Lengo hapo iko uenzi wa Mungu. Ana enzi kujenga (anzinsha utaratibu ya kubariki watu wake. Ki uenzi alichagua Israeli. Atawabariki wanao wabariki nakulani wanao walani. (Ona Mz 12:3). Kienzi anatumia (agiza) wengine kufanya haki kinyume ya hao wasie kubali kufuata utaratiso. (Ona eti MWENA YA JANGWA NI anazungumzia wabatano ya waarabu wakati walio tembea tembea mahali pale wakati huu).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi

b. Neno kifunguo kuona kwa mstari hi ni neno “**LAKINI.**” Tena tuna ona mkazo kwa shauri katika linganishu. Tumia picha efatao kutazama tena.

- 1) Mungu anachukia watu?
  - a) Jinsi “**KUPENDWA**” Ieleweke kama “**CHAGULIWA**”, “**CHUKIWA**” Ieliweke kama “**SIO CHAGULIWA**” (kumbuka. hai manishi kataliwa ama achiliwa).
  - b) Wazo ya “**CHULIKWA**” ltaeleweka tukifahamu matumizi wingine ya hio neno. Soma Mz 29:30-33; Kumb 21:15-17; Lk 14:26; Mt 10:37.
    - (1) Yakobo “**KATALIWA**” Leah (Mz 29:31). Maana sio kwamba alimuchukia kawaida tuu, Neno "zaidi" kwa mst. 30 ina manisha eti kweli alimpenda Leah). Mawazo hapa ni kwamba alichagua Raeli bali haku chagua Leah.
    - (2) Tuna pata hao wazo kwa kumb 21:15-17.

KUJIFUNZA BIBLIA III

(3) Neno “**KUCHUKIA**” kwa Lk 14:26 umetafasiriwa na Mt 10:37 kwa njia sawa na elivyo kua badaye kufahamu sio eti tuna uchuki kwa wazazi, watoto etc Tena ona neno **ZAIDI** kwa Mt 10:37 Inamanisha tuna penda hao wao etc Maana ni kwamba wakristo wamechagua Yesu bali sio watu.

(a) Tena haimanishi tumechukia wengine. Inamanisha wengine wamo kua tumeachaguwa Yesu. Kimatenda mabwana watakua bora kuwa wamechaguwa Yesu sie wake wao. Bwana anae “**CHUKIA**” (hachaguwi) mke wake anaweza kumpenda huo mke.

(b) Leah angependwa tuu na Yakobo kwa kweli kwa msingi ya kumchagua Raeli. Tuta sema eta alikua" mtu wa mke moja" ili ampende moja wao. (ndio kusema huwezi kumtumikia mabwana wawili, sio Mungu na Fedha) Yakobo alichagua moja ili ampende wote. Akipende Leah, (kwa njia kimpando kimoja) kwa jili ya upendo wake ya Raeli.

Maelezo mafupi —

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi —

- (c) Hi mawazo kimoja kwa uhusiano ena ambatana na mwito ya mtu maishani mwetu kama wakristo. Mungu anatumia hio uhusiano kueleza ile anataka kati yetu haye. (Ona ujumbe ya Hosea) Wanae jitoa kabisa kwa Yesu, hua wenyeji bora, wa nyumbani, pia wa Mungu. Kwa nuru ya hao yote, ntatazama eti kwa Mt 6:33 neno ki giriki ya “**KWANZA**” Inamanisha “**PEKE**”. Tafuta kwa ufalme ndipo vyote vitaku ongezwa kwako.
- c) Sasa tuna fahamu Mungu anacho sema eti “**CHUKIA**” Esau. Mpango wake elikua yakupenda, tiamo, nakubariki wengine kupitia chaguo ya Israeli tuu. Israeli mataifa ki missionary. (kumbuka wazo ya Mz 12:1-3), walichaguliwa ili Mungu aupende ulimwengu. Kumbuka Yk 3:16 enasema eti “**MUNGU ALIUPENDA ULIMWENGU SANA.**” Mungu ana chagua Israeli ili achague wengine kwa neno ki Agano jipya anatupenda ili tupende wengine (ona 1 Yk 4:19).

Lengo la Mazungumzo

Zungumza jinsi hi fahamu ita badilisha kuishi kwetu kama wakristo.

KUJIFUNZA BIBLIA III

2) Sio kutokuwa hai eti Mungu anachaguwa mmoja na ana kata mwingine?

Maelezo mafupi —

- a) Kujibu hi swali tusome eliomo kwa agano jipya pia ya Mal 1:2, 3. Soma War 9:6-21.
  - (1) Kwanza na zaidi tulenga mst. 19-21. Mungu ni mwenye enizi. Hi ndio iwe mwisho ya mazungumzo. Mungu kama mwenye mamlaka, na kuumba anachaguwa jinsi apendavyo.
  - (2) Bali Mungu anatupa elezo. Soma mst. 6.
    - (a) Ulaki wa Mungu ni tofauti kwa ya mwanadamu. Mtu ana fafania ulaki kwa nuru ya vyote kua sawa. Mungu anafafania kutoka kwa kuitikwa mfano, kwa fumbo ya talanta, mwenyewe ana hukumu kila mtumishi “**KULINGANA NA UWEZO WAKE MWENYEWE**”: ona Mt 25:15).
    - (b) Uhaki ona jengwa kwa ama amelinda ahadi zake ama laa. Mungu ni wa haki kua amelinda ahadi zake. Kuelewa kwa mwanadamu ena ona ukali wa Mungu kwa yaliomo kwa ahadi za Mungu. Mungu anaona uaminifu yake, yali omo haijalishi kua lmejengwa kwa uenzi wa Mungu. Ona (War 9:19-21).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

(c) Badaye, swali yetu haita tumalizako nguvu tuki fahamu maana ya kuchaguwa na kutupa kura kwa njia kibibilia Kuchungua umo ndani wengine. Kura ni ya watu wote. **“KWA WOTE SIO WAESRAELI WALIO TOKA ISRAELI.”**

b) **Basi tutasema nini? Hamuna kutokua na haki kwa Mungu, kunayo? Haita wepo! (War 9:14).**

4. Mistari 4.

a. Neno kifunguwo kwa hi msitari ni **“ENAGAWAJE.”** Ina jenga linganisho kati ya uenzi wa Mungu na utawala wake na kiburi ya mtu kipekee. Edom enajaribu kutumia kwa nguvu ya "uchaguzi kwa huru" Kuumba na Mungu anajibu na matangazo ya uenzi wake zaidi ya mipango za Edomu. Tazama ujengo hi jinsi ilivyo kwa picha efatayo.

<u>EDOM ANASEMA:</u>	<u>MUNGU ANASEMA:</u>
tuta jenga	Wanaweza kujenga
yaliyo vunjwa	hata vunja chini

KUJIFUNZA BIBLIA III

b. **Uchaguo iki huru ya mtu ena uhusiano gani na uwenye enzi ya Mungu?**

Maelezo mafupi —

- 1) Ni kweli mtu ana uhuru kuchagua. Bali ni uhuru ya uchaguzi si ya kiumbo. Ni kipokevu. Yani uchaguzi yake ni tuu kulingana na anacho pokea kutoka kwa Mungu sio kwa anacho weza kuumba bila Mungu. Ona (Yk 1:12, 13).
- 2) Yani wadamu hawawezi ku kanilisha ulinzi wao wenyewe. Mali waendako haipo chini ya uwezo yawo. Uhuru yao ya uchaguzi ingetumiwa kuchagua Mungu, bali walitunia kumkata Israeli na Mungu sa uchaguzi wao haiwezi kua okoa. Mungu ni mwenye enzi ju ya mwanadamu kujiokoa.

Lengo La Mazungumzo

Soma Lk 10:16 na ozungumzie jinsi watu hukata Mungu kwaku kata wanaye tumwa naye Mungu.

c. Tuelewe eti Mungu anaitwa “**MUNGU YA MAJESHI**.” Hi ni kichwa muhimu sana kitabu cha Malachi. Ita tumika mara lshirini na nne 24 kwa Malachina milango zake hizo fupi fupi.

- 1) **Hiyo kichwa ena manisha nini?**
- 2) Neno “**MAJESHI**” ena manisha nguvu za binguni. Enalenga uwingi na uenzi ya utawala ya Mungu. Yahwei ni Bwana wa nguvu yote, Mungu wa ulimwengu ama Bwana wa mataifa.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

5. Msitari 5.

- a. Neno “NA” ena ungana mst. 4 na mst. 5. Enatangulisha matokeo ya kilicho fanyika kwa Edom.
- b. Uonyesho ya uenzi ya Mungu na nguvu ya Bwana kinyume ya waliyo kata wale Mungu ame chagua, matokeo eta kua wa Israeli kutangaza uku wa Mungu.

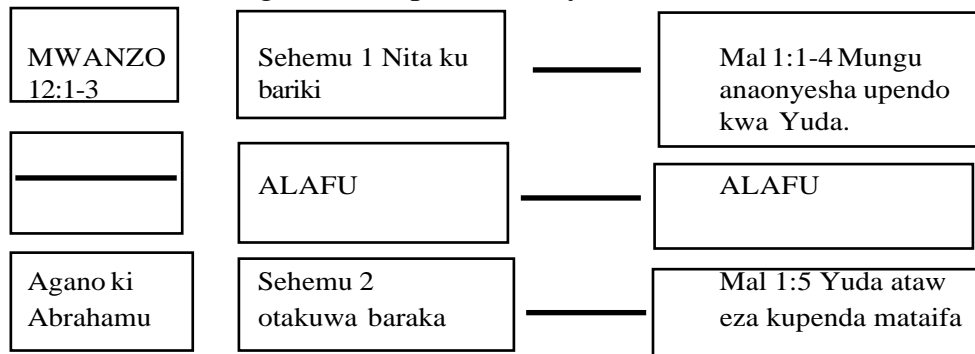
1) **Hi matangazo etakuwa kwa nani?**

- a) Kwanza tuone mahimu tulio zungumzia kwa mst. 1-4 ena usu “**MATAIFA.**”
  - (1) Israeli elichaguliwa kubariki (ushuhudu) kwa “**MATAIFA.**”
  - (2) Ni Bwana wa majeshi ama wa mataifa ndio hoja ya matangazo.
- b) Chapili, tuone mafuatano kati ya mkazo ya hao maneno na maneno “**ZAIDI YA MIPAKA YA ISRAELI.**”
- c) Maana ni kwamba Mungu anajaribu kuwaleta walsraeli karibu naye. Watimize lengo ya wito wawo kua mataifa kimissionary. Hao ndio nuru ya ulimwengu wangale ndio Mungu “**AINULIWE ZAIDI YA MPAKA YA ISRAEL.**” Watangaze haya maneno kwa “**MATAIFA yote.**”

KUJIFUNZA BIBLIA III

2) Hizi pointi ena usika jee na maneno za Mungu za kwanza (Nimekupenda) mst. 2?

- a) Tena tukumbuke kwamba mpango za Mungu za ukombozi imejengwa kwa msingi ya mataifa elio chaguliwa kua missionary.
- b) Efatayo tutumie msingi ya 1 Yk 4:19. Kama kweli tunaweza penda watu kwakuwa Mungu alitupenda. Israeli wali shindwa kuona hio upendo wa Mungu. Walishindwa kumpenda Mungu kwa matokeo ya hao. Hawaku bariki wengine. Ona picha efatayo.

***Taz: Wazo ya Yuda "kupenda" Mataifa ni kama kupenda kwake, kushuhudia Mungu kwa njia enayo faa.

Maelezo mafupi —

B. Mpango ya muundo ya sehemu #1 (kutumia mpango kisha wanfunzi kutambua tofauti kati ya uhusiano kati ya sehemu).

1. Kichwa (mst. 1).
2. Mazungumzo kati ya Mungu na Israeli (mst. 2, 3).
  - a. Mungu anawapenda (mst. 2a).
  - b. Wa swali upenda wa Mungu (mst. 2b).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- c. Mungu anajibu swali yao (mst. 2b-3).
  - 1) Esau na Yakobo wana linganishwa (mst. 2b-3a).
    - a) Mungu alipenda Yakobo (mst. 2b).
    - b) Mungu alichukia Esau (mst. 3).
      - (1) Mungu anafanya milima zake kua upweke (mst. 3a).
      - (2) Urithi ya Edom itakuwa ya pweke (mst. 3b).
- 3. Mazungumzo kati ya Mungu na Edom (mst 4).
  - a. Edom huzungumza ki kiburi (mst. 4a).
  - b. Mungu ni mwenye enzi kwa mipango zao zote (mst. 4b).
- 4. Maneno za Israeli za mwisho kisha ha mazungumzo yote (mst. 5).

C. Mwisho ya sehemu #1.

- 1. Pointi za mwisho mawazo.
  - a. Engawaje wanazungumzia edomu sana, lengo ya hapa ni Israeli na upendo wa Mungu ju yao. Walsraeli waelewe jinsi wao kama watu wateule wausiane na watu na mataifa.
  - b. Kwanini Mungu aliwachaguwa? Kwanza kwa upendo wake kwenu bila kikwaso. Tena ili kwakuwa chagua hata wengine waingie.
  - c. Iitikio kwa upendo wa Mungu ni kama shukrani. Hi shukrani etatu elekeza zaidi yako mpa efikie wengine).

KUJIFUNZA BIBLIA III

2. Sentensi ya mwisho. Jinsi Mungu angependa sana upendo wake ejulikane na watu waitikie, tuitikie hio upendo tuki ishi kulingana na agano yake nasi.
3. Kichwa Mungu anapenda watu wake.

Maelezo mafupi —

IV. Sehemu #2: Dhambi ya kohani (1:6-14).

A. Mafunzo ya muundo ya sehemu #2.

1. Mistari 6.
  - a. Kwa 1:1-5 Mungu ana tayarisha waesraeli kuona mbaya ya kutoitikia upendo ya Mungu. Kwa. 1:6-14 anaanza kutia kidole yake kwa dhambi zao kwa kuanza kutia vidole kwa dhambi za viongozi wao (makohani).
  - b. Ubishano yenye kutoka kwa madogo kwenda kwa makubwa enatumiwa kwa msitari hi kuonyesha jinsi haiaminiki eti walsraeli hawaitikie upendo wa Mungu.
    - 1) Tunaona rudio ya maneno **“BABA,” “BWANA,”** na **“HESHIMA.”** Hoja hapa ni kwamba ilio ndogo ikiwa kweli, hata makubwa ni kweli kama mababa za za ulimwengu wanaheshimiwa, alafu wa binguni ata heshimiwa jee?
    - 2) Hatari hapa ni kwamba jambo elio mhimu ndio ena dharauliwa jee.
      - a) **Makohani wanamdharau jee Mungu?**
        - (1) Maneno **“BASI KAMA MIMI”** Inamanisha eti shida si kwamba makohani wamekata kusema kwamba Mungu ni Bwana, (Hayo wanasema nekaluni kama kazi yao) shida sio maneno yao bali tabia zao. Tabia na maneno zilikuwa vitu viili tofauti.
        - (2) Hapa tuna one eti kumdharau Mungu haipo kwa maasi kamili, bali iko kwa unafiki kamili.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

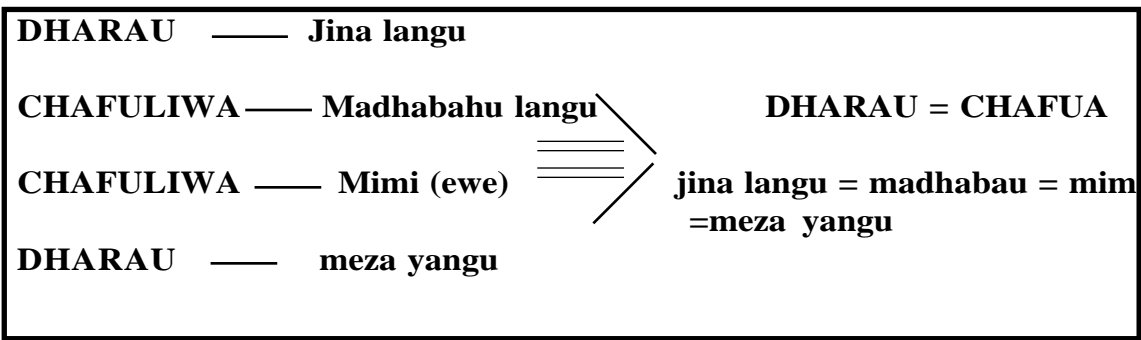
b) Neno "**Kudharau**" enamanisha nini?

- (1) Ina manisha kutia dhamani ndogo kwa kitu.
- (2) Makohani walikua wakidharau Mungu. Hawakumpa dhamani wake.

c. Tena tuone matumizi ya maneno "**BWANA WA MAJESHI.**" Ni Mungu wa mataifa ndie apokee utukufu. Asipo pokea utufu kwa wana wake wenyewe, atapokea jee kwa mataifa?

2. Misitari 7.

a. Tuone matumizi ya maneno "**DHARAULIWA** na **KUCHAFUKA.**" Pia tuone maendeleo ya maneno ya "**JINA LA MUNGU**" (mst. 6d), "**MADHABAHU YA MUNGU**" (mst. 7a), "**MUNGU**" (mst. 7b), na "**MEZA YA MUNGU**" (meza ya Bwana mst. 7c). Jifunze picha efatayo.

KUJIFUNZA BIBLIA III

b. Sasa tunaweza fumba wazo zaidi ya mst. 6, 7 kwa ku lainisha ubishano kwa njia efatayo:

- 1) Mungu: Munadharau jina langu.
- 2) Kohani: Vipi?
- 3) Mungu kwa kuleta vyakula elivyo chafuliwa madhabawoni langu.
- 4) Kohani: Ndio bali hio enansika jee na kukuchafuka?
- 5) Mungu: Meza yangu iki chafuka, hata mimi nemechafuka.

3. Misitari 8.

a. Kwa misitari. 6 tuliona jinsi kuna shida na anae leta toleo. Kwa nane tuna ona shida na toleo. Zote huonekana pamoja zote huusika. (kwa mst. 7 tuna ona vyote viili shida).

b. **Matolewo ina shida gani?**

- 1) Soma Kumb 15:21. Kwanza tolewo kama hi ilikataliwa. Ata makohani wali kuwa wana asi Mungu.
- 2) Shida enaonekana kuenda zaidi ya kuto tii. Lengo ya Mungu mwishoni ya vyote ni kwamba makohani walikuwa wakileta tolewo kwa Mungu wasie weza kupelekea wanadamu.
  - a) Walionyesha heshima kwa mtawala tena walijuwa kwamba Mungu yu zaidi yake. Matendo yawe kwa Mungu haiku onyesha hio heshima. Shida iko kwa lmani yao.
  - b) Wanamuona mtawala. Hawaoni Mungu. Yani wa swali wepo ya kuna endea. Sasa taratibu ya toleo hua kawaida tuu. bure tena kinafiki.

Maelezo mafupi —

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- c) Toleyo yote isio kwa Imani ni kinafiki sio kumucha Mungu na haikubaliki kwa Mungu. ona (Wae 11:4).
- 3) Kwa matoleo yao makohani wali dharau Mungu. Zaidi wali kata ukombozi wao wenyewe, na waka endelea kwa unafiki kwa kua wamekosa Imani.
- 4. Mistari 9.
  - a. Kwanza tuone kwamba maneno haya yana zungumzwa na **“BWANA WA MAJESHI.”**
  - b. Kwa misitari ya 8 tuna ona swali: **“ATA (mtawa) KUPOKEA KWA WEMA?”** Hapa kwa mst. 9 swali ena rudiwa, bali ena elekezwa kwa Mungu sie mfalme.
  - c. **Kuna uhusiano gani kwa toleo na kupata wenaa (neema) ya Mungu?**
    - 1) Kuona mtawala, mtu anaikuleta tolewo nzuri, ama chepewo ya heshima. Ingemu saidia kuingia.
    - 2) Kwa agano kale, toleo nzuri ili akikisha kuingia hata kumweshimu Mungu. Kwa Agano jipya tunge sena eti toleo sawa ni sifa na kuabudu. Tuna ingia uopo wake na sifa. Tunaleta tolewo ya sifa.
    - 3) Mungu kama mtawala, hata sikia maombi yetu tusipo muonyesha kuabudu sawa na kamili.

KUJIFUNZA BIBLIA III

d. Hapa sasa tufanye marudio haraka.

- 1) Mkazo Imekua kwa Israeli. Bali kuna lengo moja pana kwa vyote anavyo zungumza Mungu. Pia hapa tukumbuke rudio ya **“BWANA WA MAJESHI”** (mst. 4, 6, 8, 9), maelekezo kwa mpango ya ukombozi (mst. 7, 8), mana ya umuhimu ya heshima ya Mungu kwa mataifa wengine. (jina langu”: mst. 6), na maneno ya uku ya Mungu enajulikana **“ZAIDI YA MPAKA YA ISRAELI”** (mst. 5).
- 2) Misitari ya 6 ina shida ilio kwa alietowa matoleo mst 8 imo shida ya matolewo ye nyewe. Mst 7 enatia zote hio shida pamoja. Mst enazungumzia matokeo ya hio shida 9 speaks of the tragic result of the problem.

5. Mistari 10.

- a. Hapa tunaona endelewo ya Mungu anakata matolani. Nini ilio manishwa kwa mst. 9 (eti kohani na matoleo zawo wakataliwa ena kakaswa kwa mst. 10).
- b. Pia ena onekana kuna maendeleo ya itikio ya Mungu. Anatangaza tama yake eti wana shida kawaida ya tolewo (**“FUNGA MILANGO YA”**).
- c. **Kwani Mungu anataka waachie hivyo kutoa tolewa?** (Hayingekua bora kuwa na utaratibu fulani engawaje sio kamili kabisa zaidi ya kutokua nayo kabisa?)
  - 1) Jibu ya hi swali sio wazi sana, bali tuna uwezo fulani mwishoni ya mandiko.
    - a) Ilikua wazi kwa mst. 9 eti Mungu alisema hatawaku bali na tolewo zao. Tena hapa kwa mst. 10 tunaona Mungu ana rudia hi ukweli.
    - b) Mungu ana usika eti bado hawaelewi. Ana onekana anasema: **Musi danganyike!**

Maelezo mafupi —

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- 2) Ni ajambo kuto kua na utaratibu ya kuabudu kabisa zaidi kua kikawaida ubure, aina ya kuabudu. Kuabudu bila kuti na ukamili ni “**KITUBURE**” (fikiria Mk 7:6, 7). Jinsi Malachi anasema, ni cha bure kuti moto madhabaoni ya Bwana. Zaidi ya hi ni shida enayo letwa na diini ya uongo, unafiki na vingine vyo. Ukawaida ya uongo huleta ukakiso ya uongo. Madini elio bure hudanganya watu kua hufanya watu kufikiri wako vizuri na Mungu tena sio hivyo. Watu hufikiria eti mfano bila kitu (asili) ni zaidi ya kuto kua na chochote. Tafadhali Mungu angeacha milango zifungwe kabisa. Mtu angelisema eti vuguvugu ni zaidi ya ubaridi. Mungu angependa tuwe baridi (Uf 3:15, 16). Mungu tofadhali awe bila toleo badala ya tolewo ya hasira (Is 1:11-15).
- a) Hapa tunaweza kuweka matimizo ya hi mandiko. Mungu ana chukia unafiki zaidi ya vyote. Anachukia madini kufu na sherekeo kawaida yenye haina maana, Ni vitu bure yenye hudayi wanazitenda. Ana tapika yote yalio vuguvugu. (Uf 3:16). Na Mungu ni "la" ama "Ndio" (Mt 5:37). Ni vyote ama hamna (Mt 16:24).
- b) Mali pa unafiki lazima lyangamizwe. "Milango" Ifungwe. Tukiachilia sana unafiki kututawala ndipo tuta tumbazuka na uongo wake.

KUJIFUNZA BIBLIA III

6. Mistari 11.

a. Mkazo ilikueko mapema sasa emefanywa kawaida. Hapa tuona marudio ya **“JINA LANGU,” “KATI YA MATAIFA,”** na **“BWANA YA MAJESHI.”**

b. **Sasa hi dhambi kipano eta usika jee na dhambi yao?**

- 1) Neno ya kwanza ndio neno kifunguo kua ni mistari. Neno **“KWA”** enatambua nini Mungu hata pokea toleo wao. Ni kwa ajili ya mipango zake elio pana ukombozi. Mungu anasema hata pokea toleo esio safi kwa watu wake wenye kama ana lengo ya kupokea toleo elio safi kwa mataifa yote.
- 2) Tena dhambi ya wasraeli ena towa ushuhuda chafu ulimwenguni kote. Hi ni kinyume ya wasraeli kama taifa kimissioni. Kuto kua na kuabudu kamili ya Israeli ena zuia mpango ya Mungu ya ukombozi ulimwenguni kote.

7. Misitari 12.

a. Hi mandiko ena tumia kuto lenga tena kwenye shida Ni rudio ya shida ya ubishano elio anza kwa mst. 6-8.

b. Neno **“LAKINI”** ena tia linganisho kati ya tarajio ya Mungu na enayo fanyika kwawo. **“JINA LANGU LITAKUWA KUU”** kwa mst. 11 ena linganisha na **“MUNA HAZIBU”** kwa mst. 12.

Maelezo mafupi —

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

8. Mst 13.
- a. Hapa Mungu anaendelea kufafanua shida (Tazama neno “**PIA**”).
  - b. Makohani “**PIA**” hawana furaha kwa wafao.
- 1) **Kukosa furaha enausika jee na mandiko tumekua tukisoma?**
- a) Wamechoka udini zaidi. Wameho kuabudu kafa (bure). Dini enachosha. Ibada ya kweli haichoshi kua enaleta matunda.
  - b) Hapa ndio kuna kifunguo ya jibu yetu. Jua eti msingi yakukosa furaha ni matokeo ya kuelewa mbaya ya “**MATUNDA**” (mst. 12).
- (1) Kidini kinafiki haina furaha kua ni kafa.
- (2) Hi ndio hatari kweli ya dini. Ni kifu. Hamna elio kweli enayo ingia hivyo hamna elio kweli enayo toka. Kosa furaha na dini kafa huenda pamoja. Kama hamna maana ya kweli, (kumbuka, unafiki huleta kua bure), ntakosa uzima na furaha.

Ufafanuzi ya mwandishi:

Unaweza kwenda mpaka mali fulani kula kifuniko ya sambusa bala kuchoka nayo. Isipo kua na matunda, enachosha.

Tia ufafanuzi yako:

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi —

2) Kosa furaha ena uhusiano gani na efatayo kwa mst. 13?

- a) Kutokua mwaminifu na kukosa furaha huambatana. Tolewo haikudhaman alie toa chochote. Ni raisi kutowa eliyo gonjwa ama kigonjwa.
- b) Imani raisi na kukosa furaha pia huambatana. Vitu yenye kutudhamani ni zile lmetugaramu.

9. Mst 14.

- a. Tena tunaona kwamba sababu (Tazama "ya") Mungu kuitika kinyume kwa makohani ni kwa ajili ya “**MATAIFA**.” Hi msitari ena fumba hi sehemu.
- b. Mkazo ni kawaida. Mungu anaita walsreali kwa kuabudu minifu na kamilifu kwa uwema wao, na wa “**MATAIFA**” yote walio pokea ushuhuda wao kupitia walsraeli.

B. Mipango ya muundo ya sehemu #2 (kutumia mipango bisha wanafunzi kutambua uhusiano kati ya sehamu).

1. Ufafanuzi ya shida (mst. 6-9).

- a. Shida kamili na aletae tolewo (mst. 6).
- b. Shida kwa upana (mst. 7).
- c. Shida kamili na tolewo (mst. 8).
- d. Matokeo ya shida (mst. 9).

2. Maombi ya Mungu (mst. 10-12).

- a. Maombi kamili na ukakaso ya mst. 9 (mst. 10).
- b. Sababu ya maombi (mst. 11).
- c. Ukweli ya sasa (mst. 12).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

3. Shida nyingine (mst. 13,14a).
  - a. Kosa furaha (mst. 13a).
  - b. Toleo isio kweli (mst. 13b, 14a).
4. Mwisho (vs. 14b) - Mwisho ndio hutolewa kama sababu ya Mungu kuhuzunika.

C. Mwisho ya sehemu ya #2.

1. Pointi na mawazo ya mwisho.

Ufafanuzi ya mwandishi:

Watu hutamani kutolewa kwa wachezaji na wanamzikina kutolewa kwa wachezaji na wanamziki, na wanafikiri eti ni kawaidi "ama "ajali" Kujitoa kwa Mungu. Wana tazama television sawa matano kwa siku, na hawawezi kusoma Biblia kwa siku. Wana tumia maelfu ya dolla kwa vitu vya michezo ya watoto na hawawezi kutolea Mungu 10% kwa fedha zao. Mungu anadhamana gani maishani mwetu? Tumemdhamani chini? Tumempa anaefa? Tolewo letu ena harufu ya unafiki? tuta heshabu garama ya kuabudu kamili?

Tia Ufafanuzi Yako:

- a. Tuko tayari kuhesabu gharamu ya lbada kamili?
- b. Kama huishi maisha sawa kikristo Ingekuwa ajambo zaidi ya "kufunga milango" na owache kujiita mkristo. Kwanini? Kwakua jina lake ena ogopwa kati ya mataifa.

KUJIFUNZA BIBLIA III

2. Sentensi ya mwisho. Lazima tutowe lbada yenye (kamili kwa Mungu ambaye ni Bwana wa majeshi.
3. Kichwa. Kuabudu kinafiki.

Maelezo mafupi —

V. Sehemu #3: kuadilisha na hukumu ya makohani (Mal 2:1-9).

A. Funzo ya muundo ya sehemu #3.

1. Mstari 1.
  - a. Mungu anatia mkazo eti ana zungumza na makohani. Anakakasa kwamba wanajua kwamba “**HI AMRI** ” imetoka kwake.
  - b. **Hi amri ni nini?**
    - 1) Ni amri ya lana yenye eli tambuliwa kwa 1:14.
    - 2) Hi ena fanywa wazi kwa mst. 2 tukiona marudio ya neno “**LANA.**”
2. Msitari 2.
  - a. Kama/Alafu ya hi msitari ni cha mhimu sana kuitazama. Enatuonyesha eti kabla hukumu, Mungu hutuita kwa toba.
  - b. Uonyo enamarisha Mungu akisema, “**NA KWELI.**” Hi maneno entangulisha naku endelesha hali ya nyuma uso ya hukumu imeanza kuonekana kama kweli. Hi ewape kohani majira kutubu.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

c. Makohani wafanye nini ndipo watubu?

- 1) Neno “**KWAKUWA**” (kwa mwisho ya msitari) enatangulisha sababu ya mukumu ya Mungu. Makohani hawaja chukuwa amri kwa maana. Hio amri ni onyoya lana. Hivyo ndivyo amri ilio kwa taratibu ya toleo. Makohani waache matendo zao hekalu ni (taz 1:8, 13, 14).
- 2) Wageuke kutoka kwa njia zao kinafiki na kawaida zawe kafu kwa msitari. 2 tunaona marudio ya (kutotia hizi amri moyoni) kabla hapo, hi wazo ilifafanuliwa. Imo kuna kuto kusikia na kuto kuheshimu Mungu. Toba zao iende zaidi ya (sikio) mpaka moyoni, alafu mpaka matendoni. Iwe kweli na aminifu. Matokeo ni kwamba jina la Yesu ita heshimiwa (pia tuji kumbushe matokeo kiulimwengu ya hio dhambi).

d. Pia tunakumbushwa unyororor ya agano ki Abrahamu. Mungu atabariki walsraeli alafu Israeli wabariki ulimwengi. Kweli timio ya sehemu ya kwanza etatokea timio ya sehemu ya pili. Walsraeli wasipo bariki ulimwengu, Mungu pia hata wabariki. Kwa maneno ya Malachi: “**MSIPO HESHIMU JINA LANGU**” (Baraka mataifa kwa kuwapa ushuhudu safi), “**NDIPO NITA LANI BARAKA ZENU**” (Sita kubariki).

- 1) Hi msingi imekakaswa kwa historia nzima. Ita onyeshwa eti kuhamishwa pia Imekuja kama matokeo ya hi msingi.
- 2) Jinsi mataifa imebarikiwa na Mungu, waliendelea kuwa na baraka waki endelea kubariki ulimwengu. Wasipo bariki ulimwengu, baraka eta chukuliwa. Hi inaonekana kwa mfano kwa kuanguka kwa Warumi. Pia ena onekana kwa kuanguka kwa wagolti na vikingi. Kibibilia enaokana kwa kuhamiswa kwa wababiloni na kuanganizwa kwa Yerusalemi kwa 70 kisha kuja kwa Yesu.

KUJIFUNZA BIBLIA III

3. Msitari 3.

Maelezo mafupi —

- a. Tutazame kwa umuhimu marudio ya maneno ya mbele.kwa mst.
2 tuna ona maneno “**NINA ENDA KU**”

- b. Haya mandiko miwili enaombatana je?

- 1) Msitari ya tatu (3) kama ufafanuzi ya mst. 2. Jifunze picha efatayo.

MSTARI 2 = lana → Yako → Baraka
 ↓
 MSTARI 3 = Kemea → Yako → Uzazi
 Pamban kata → Yako → Uso
 Chukuliwa → (Wewe) → Nayo

- 2) Mungu atalani kwa kukemea, Pambanua ya mafi, nakuzi ondoa Inje.

- 3) Baraka yenye Mungu atalani ni:

- a) Mazazi zao (kawaida "mbegu") etalaniwa. Hi ena manisha watoto na vyakula shambani Kumb 28:18).

- b) Elio "kutaliwa" ni zile minyama elio tolewa naku chukuliwa inje ya kambi naku chomewa. Pamoja na ngozi na nyama. (taz Ex 29:14; Walev 8:17; 16:27). Ndizo zilikuwa kwa bakuli ya minyama elio chinjwa (Walev 4:11).

- (1) Maana ni kwamba kohani wata haibiwa wazi.
Wakitupa elikataliwa (unafiki) kwa uso wa Mungu,
alafu Mungu atatupa hizo mabaki kwao.
- (2) Mungu ata fanya heshima ya makohani na utaratibu
ya makohani itukanwe (taz Kum 28:19; Nah 3:4-7).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

c) Badae kohani ata “**CHUKULIWA NAYO.**” Hi ndio lana zaidi ya yote kua ena zungumzia baraka zaidi ya vyote. Makohani kama elio kata, wata tupwa kando ya uwepo wa Mungu. Watapoteza uhusiano yao na Mungu, na uwepo wa Mungu (Fikiria Zab 67:1, 2; 73:28).

4. Msitari 4.

a. Tuone neno kifunguwo “**NDIPO**” na “**ALAFU.**” Haya maneno zina lenga sababu ya msitare efatayo.

b. **Kwani Mungu ata lani makohani?**

1) Mungu ana sababu mbili:

- a) “**NDIPO UTA JUWA**” - Hizo kuchukuliwa juju ni kuaamusha kwa kuti. Ni kuwa rudisha **wamjuwe Mungu.**
- b) “**NDIPO AGANO LANGU IENDELEE**” - Mungu hawezi kuvunja agano lake. Yani ata hadilisha makohani ndipo warudi wajulishe mataifa Mungu ni nani. (kumbuka agano ki Abrahamu ni agano ki missinari).

2) Ni mhimu kujua eti Mungu alikuwa akihadilisha makohani kwa wema wako wenye we.

c. **Agano na Levi ilikuwa nini?**

- 1) Hamuna mandishi ya agano na Levi.
- 2) Kwa sasa tuta tazama tuu Hes 25:12, 13 na Kum 33:9, 10.

KUJIFUNZA BIBLIA III

5. Mstari 5.

Maelezo mafupi —

a. Hi mstari enafafanua agano na Levi elio tanguliswa kwa mst. 4.

1) Agano lmo nini?

a) Kuna uzima na amani.

b) Tukiona Hes 25:12, 13 tutakumbuka mtajo ya hizi pointi mbili.

(1) Huduma ya makohani elileta (ukombozi) Damu ya minyama kama tolewo elisimania uzima elio mwagwa kwa mwengine.

(2) Pia matokeo ilikua amani. (ridhisho). Utatatibu kilevi elianziswa ku ungama watu kwa Mungu.

2) Kwani agano ilipewa walevi?

a) “**NILI MPA KAMA CHOMBO YA KUMCHA.**”

b) Sababu ya Mungu kwa Levi ni kwa amche Mungu.

3) Hio agano ilingusa jee?

a) Neno “**HIVYO**” enatambulisha matokeo.

b) Elikuwa pamoja na sababu ya Mungu. Levi alimacha Mungu.

b. Pia tuone marudio ya hoja ya kueshimu, kuogopa, ama kumti Mungu. (ona 1:6). Mpaka sa mbisho ni kwamba makohani (1:6-2:4) hawana tabia walio kua na kitambo (2:5).

KUJIFUNZA BIBLIA III

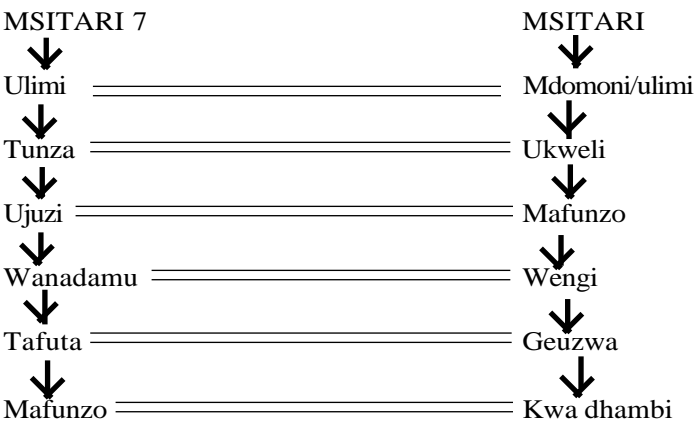
Maelezo mafupi—

6. Msitari 6.

- a. Hapa tuna onyesho ya jinsi makohani wali linda agano. Kwanza tuone muundo ya hi mstari one picha.
 A = Mafundisho kamili.....Mudomoni mwake
 A = Hamna kuto utakatifu.....Ulimini mwake
 B = Amani/ukamilifu.....Alitembea
 B = Kwa dhambi.....Aligeuka

- b. Uta shanga kuona kwamba kohani alikuwa zaidi ya mtumishi tuu ya kawaida kidini. Alikuwa mawalimu. Aligeusha wengine kwa Mungu. Alitembea karibu sana na Mungu. Mafunzo yake eli lenga ukweli itolewo, na urekebisho. Alikua mtu wa Mungu kwa maneno na maisha.

7. Msitari 7.

- a. Hapa tuna lenga maneno “YA” and “WA.” Msitari 6 enafafanua kazi ya kohani. Neno “YA” enatambuwa kwanini wali fanya hayo mambo. Walizi fanya kwakuwa “WANA” kufanya.

- b. Tuta tia mkazo eti makohani walikuwa missioni ya sehemu mbili. Walikua naku hudumu kwa maneno na maishani mwao. Ona picha efatatao.

KUJIFUNZA BIBLIA III

c. **Kwanini ni kweli eti huduma ya makohani elikua kwa maneno na maisha?**

Maelezo mafupi —

- 1) **“KWAKUA YEYE NI HUDUMA YA BWANA YA MAJESHI.”**
- 2) Muhuduma anakua na maisha yaku lenga mungu na uwepo wake. Hivyo ndipo ataweza kupewa ujumbe (taz Zech 3:7).
- 3) Ndipo mjumbe atowe ujumbe kwa maneno (consider Hag 1:13).

8. Msitari 8.

- a. Hapa tunapata neno kifunguwo ya sehemu ni (**“Lakini”**). Mtazamo jinsi ilikua elikuwa na sababu moja. Mungu ataka kutia tofauti kwa ilio kamili na elio uongo. Linganisho kigumu.
  - 1) Badala ya **“KUGEUZA”** wengi kutoka kwa dhambi wenyewe makohani wameacha njia
  - 2) Badala ya watu kutafuta **“KUFUNDISHA”** kutoka kwenye kinywa chawo, wamefanya wengi kulemewa kwa **“MAFUNZO yawo.”**
  - 3) Badala ya agano **“KUENDELEA”** na Levi, makohani **“WAMEHAST”** agano na Levi.
- b. Sehemu efatayo, Mungu ataanza kulenga dhambi ya watu. Hapa ana lenga bado makohani.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

c. **Kwanini Mungu ana lenga makohani kabla watu?**

- 1) Ni mhimu kuona mafuatano. Makohani wamemkata Mungu. Watu wame guzwa pia. Matendo ya makohani enahaasi. **“WENGI”** tuna weza kuona hi mafuatano (kwa 1:13 mali nia ya makohani imezuia watu kutoa matolewa mena hekali).
- 2) Kuanguka kwa huduma ni kisha muhuduma mwenyewe kuanguka. Mungu analenga makohani kwanza kuwa kama viongozi ndio wana usika kwa dhambi ya waesraeli yote. Ona (Kut 5:14 na Jms 3:1). matendo zao huzuia wengine.

9. Mstari 9.

a. Neno **“HIVYO”** enatumiwa kuonyesha matokeo ya msitari efatayo. Pia huonyesha mwisho ya sehemu hi.

b. **Kwanini Mungu anatumia neno "PIA"?**

- 1) Kwanza tuna ona ena endelea kwa elio kua na makohani na elio fanyika kwa waedomu. kwa 1:3, 4. Tunaona mali pote Mungu anasema, **“NIME FANYA.”** Mali pote wanae hukumia wana dharauliwa na wengine.
- 2) Chapili. Tena tuone tulio zungumza kuusu kuvuma tulicho panda. Kohani wali dharau Mungu (walipanda) Watu wali wa dharau (wanavuna) Tuki taka kuwa na wema na Mungu, basi tumuonyeshe wema (Mt 7:2).

c. Mwisho ni kwamba makohani hawa taki kuwa na wema na Mungu. ("Linda njia zake") Wanataka wema na watu. ("kuonyesha uchaguzi. Eli kataliwa na Levi 19:15). Ndivyo, lio ni kwa linganisho na upendo wa Mungu kutembea nawo, nakukosa kutokua na utakatifu yoyote (kuto uchoguzi) Ulimini mwao.

KUJIFUNZA BIBLIA III

B. Mipango ya muundo ya sehemu #3 (Tutumia mipango, bisha wanafunzi kutambua uhusiano kati ya sehemu).

Maelezo mafupi —

1. Ufafanuzi ya amri (2:1-3).
  - a. Utangulizi (mst. 1).
  - b. Hali (mst. 2a).
    - 1) Ukweli livi sasa (mst. 2b).
    - 2) Nini etakayo kuja (mst. 3).
2. Sababu ya amri (vs. 4).
  - a. Kuaamsha (vs. 4a).
  - b. Kuendelia agano na Levi (vs. 4b).
3. Kufafanua Agano (mst. 5-7).
  - a. Ufafanuzi pana (mst. 5).
  - b. Ufafanuzi fupi (mst. 6).
  - c. Kwanini hi ufafanuzi hi ni kweli (mst 7).
4. Ukano ya agano (mst. 8).
5. Matokeo na mwisho (mst. 9).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezomafupi—

C. Mwisho ya sehemu ya #3.

1. Pointi na mawazo ya mwisho.
  - a. Tunabakisha baraka za Mungu kulingana na jinsi gani tunamuabudu na tunagawana hizo baraka na wengine.
  - b. Mungu ana hadilisha watu ili mipango zake (agano) iendeleye. Mipango za Mungu haiwezi kuzuliwa (Job 42:2).
  - c. Amani na uzima ni matokeo ya kuti Mungu kwa maneno na maisha.
  - d. Kudharau Mungu ni kukakaswa kudharauliwa kabisa. Wanafiki wanajichimbia kaburi zawo.
  - e. Umuhimu ya viongozi ki Mungu ni kawaida. Wana gusa watu wengi na huwa kuhukumiwa kwanza (ona Ykb 3:1).
  - f. Ejulikane kwamba hayo yote ni chini ya hai eti “**MUNGU NI BWANA YA JESHI.**”

Lengo ya Mazungumzo

Tuta eleza jee Ujumbe ya malachi kua Ujumbe ya kimissionary?

- g. Tuumbe hi sehemu na picha efatayo.

MISTARI 1-4a	MISTARI 4b-7	MISTARI 8,9
Amri.onyo yenye kuna kuadilisha kwa Mungu kwakua anapenda kut-unza agano lake.	Mungu ana onyesha jinsi ilikuwa kitambo na angep enda lendelea hivyo kwa watu wake na mataifa wafurahiye agano ya Mungu.	Kazi kati ya yalio na kilicho sasa na gharama ya matokeo.

KUJIFUNZA BIBLIA III

2. Maneno ya fumbo. Akionya na jinsi vitu zilikuwa nyuma, Mungu anaonya na kuandilisha ili kurekebisha dhambi na kuendelea agano na walevi.
3. Kichua - Hukumu kinyume ya unafiki.

Maelezo mafupi —

VI. Sehemu #4: Kutokua mwaminifu na unafiki ya watu (Mal 2:10-16).

A. Somo ya muundo ya sehemu ya #4.

1. Mistari 10.
  - a. Hi msitari enatumika kama utangulizi ya sehemu hi. Tuna weza kuona eti hi ndio mandiko yenye etatumika kutambulisha mashida yalio hapa (taz “**SISI**,” “**SISI**,” “**YETU**,” “**BABA MOJA**,” “**WABIBA**,” “**WOTE**,” “**MUNGU MOJA**”).
  - b. Kwa sehemu hi neno “**KIONGO**” ena rudiwa mara tamu.
  - c. **Uongo ena manisha nini?**
    - 1) Enamanisha kua muongo.
    - 2) Imetumika kwa sehemu hi kunena kwa watu jinsi wame shindwa kuaminika kwa uhusiano.
  - d. Marudio ya maneno “**KIONGO**,” “**UWARIBU**,” na “**AGANO**” ena tazamia kiini cha hi kitabu. Kuto kuaminika kwa mwanadamu ni kama kwa Mungu na agano lake. Ni yakuaribu Mungu, Agano yake, na pia hekalu yake. Jinsi hi mandiko enge pinga na pia, kama kuna Baba mmoja, basi baba yake umemudanganya (ya ni kutokuwa mtakatifu kwa yeye bwana).

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

- 2. Mstari 11.
  - a. Sasa Mungu ana tambua. Neno “**YA**” ena onyesha jinsi, watu wamekua waongo.
  - b. **Watu wamekua jee waongo na wasieminika?**
    - 1) Wameoa wanawake wa madini nyingine.
    - 2) Ndoa kama haya yalikataliwa kwa agano kua eliangusha wengi wao (see Ex 34:15, 16; Deut 7:3, 4). Wana aribu agano kwa kuchaganya elio takatifu na yasiyo.
- 3. Msitari 12.
  - a. Maneno “**NA KWA MTU ATENDAE HAYA**” enatangulisha matokeo ya kuto kuaminika. Neno kifunguo kwa mandiko ni “**ONDOLEWA.**” etazamwe eti neno ki hiburunia ya “**ONDOLEWA**” ni ilie enayo tumiwa kuonyesha **KUONDOA**” agano.
  - b. Yani kwa wale wasio 'kata" agano, kutakua na kuondolewa aina nyingine.
    - 1) Wata ondoleafachiliwa, angamizwa, tupwa) “**KUTOKA KWA KAMBI YA YAKOBO.**”

KUJIFUNZA BIBLIA III

- 2) Yani wata tupwa mbali kutoka kwa kambi ya wana wa Mungu.
- a) Ni hi kwa mawazo yetu, tuta fahamu viema neno ki hiburunia **“YOYOTE ANAYE AMKA NAKU JIBU.”** Ena mana mbili:
- (1) Wote wali wa (jani wake) pia wata ondolewa.
- (2) Wata poteza uhaki wao. Hata kuepo yoyote kua kinga kotini.
- (a) Mali ya mwisho ya mandiko hi ena onyesha kupoteza uhaki kidini.
- (b) Yani haita kuepo yeyote kuatolea matoleo mbele ya Mungu.
- b) Mungu hata ruhusu watu wake waharibiwe. Hata ruhusu kuolewana na wata wasio waesraeli kama walsraeli walipo Ingia kwa inachiweza kufanya uchanganyo ya angamizwe. Tazama 1 Wak 3:16, 17; 2 Wak 6:14).
4. Msitari 13.
- a. Mafuatano ya huzuni yana endelea. Shida enyewe ili nenwa kwa mst. 10. Sasa Mungu ana onyesha sababu yake yaku huzunika.
- b. Hapa tuna kumbushwa msingi Mk 7:6-8. Kuabudu bila kuti ni bure. Pia toba bila kuti ni bure. Toba sio kitu tu Mungu anatafuta (kwakua ingekua tuu huzuni kiulimwengu”: taz 2 Wak 7:9, 10). Mungu anataka tutubu. Machozi bila toba na machozi kinafiki.

Maelezo mafupi —

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi—

5. Msitari 14.
- a. Hi ena onyesha kwani Mungu hapoke matoleo yawo. (ona maneno **“KWAKUWA”**).
  - b. **Kwanini Mungu hapokei matoleo yao?**
    - 1) **“KWAKUWA”** kuto kua na agano hayahaya mbatini pamoja. Kwa msitari. 10 Mungu ali fanya hi wazi. Anatoa mfano.
    - 2) Kutokua na uaminifu enachekelea agano. Mwishowe unamdharau Mungu mwenyewe.
6. Msitari 15.
- a. Neno **“LAKINI”** ena tambuwa liganisho. Ni liganisho kati ya walio watakatifu (walio na mabaki ya roho) na wasio waminifu (walizungumzwa kwa mandiko).
  - b. Kuna uchungu kwa maneno (swali) enayo fuata (**“NA HUYO ALIFANYA NINI ALIPOKUA AKITAFUTA MAZAZI KIMUNGU?”**). Inamanisha asiemwaminifu anatafuta mazazi matakatifu sasa watoto watakatifu watatokaje kwa mucha nganyo ya ndoa?
7. Mstari 16.
- a. Hapa tuna mwisho kwa muumbo ya swali. Mungu anaamru eti mabwana wawe waminifu kwa wanawake wawo. Kwanini? **“KWAKUWA MIMI NA CHUKIYA TALAKA.”** Hi ndio sababu na mwisho. Mungu anachukia talaka. "Ni kibaya" Ona hio maneno **“FUNIKA NGUWO YAKE”** Ena onyesha kutangaza mtu kua mkee wako (taz Ruth 3:9).
  - b. Tunaweza sema hi mwisho kuwa lme semwa kwa mkazo. Ona kwamba mawazo ya **“KULINDA ROHO YAKO ILI USI FANYE KWA UONGO”** lmerudiwa mara nyingi kwa mst. 16 na mst. 17.

KUJIFUNZA BIBLIA III

c. Kwanini Mungu anarudia hi ionyo?

- 1) Imerudiwa kukaza nkuonyesha mwisho.
- 2) Maneno “**NINACHUKIYA TALAKA**” lmetiwa kati ya marudio ya maneno yani mkazo.

Maelezo mafupi —

B. Mpango ya muundo ya sehemu #4 (kutumia mpango bisha wanafunzi kutambua uhusiano kati ya masehemu).

1. Utangulisho: Shida kwa upana (mst. 10).

2. Shida moja kwa moja (mst. 11-15).

a. Shida #1 (mst. 11).

1) Matokeo ya shida (mst. 12).

b. Shida #2 (mst. 13).

1) Sababu ya shida (mst. 14).

c. Linganisho ya shida (mst. 15a).

d. Onyo kuzuia shida (mst. 15b).

3. Mwisho (mst. 16).

a. Hoja elio kazwa na Mungu (mst. 16a).

b. Onyo eliorudiwa (mst. 16b).

C. Mwisho ya sehemu #4.

1. Point za mwisho ya mwisho.

a. Kutokuaminika ni uadui ya agano. Mungu amejishika sana kwa agano zake.

b. Kuowa inje ya Imani enaongoza kwa kuangamizwa.

c. kuwez kumkaribea Mungu kuna haribiwa agano iki vunjwa.

d. Mungu anachukia talaka.

KUJIFUNZA BIBLIA III

Maelezo mafupi —

- e. Kisa chakuendelea kinacho unganisha sehemu 2:1-9 na sehemu 2:10-16 ni mkazo uliopo kati ya matokwa ya Mungu eti ma agano yasivunjwe na kujaribu kwa Israeli kuyavunja.

Wazo la Kujadiliana

Je, ma agano gani yaliopo maishani mwako? Je, unayachukua kuwa ya mulimu?

- 2. Sentensi ya mwisho - Mungu anawaita watu kutoka kwa kutoamini na kuendelea agano.
- 3. Kichwa - kuto amini agano.